

տեղեկագիրը, որ ամսողջապէս կրդենք ամսագրոյս հետեւեալ ամսատետրակում ի գիտութիւն ընթերցողաց:

ՎԵՀԱՓԱՌ Տ. Տ. ՄԱԿԱՐ ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՅՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ՏՓԻՒՍՈՒՄՆ.

(ՏՖԷԷԷԷ ԼԵԳԵՆԵՆԵ).

Ամսոյս 11-ին, ուրբաթ օրը, Թիֆլիսի հայոց եկեղեցիներէ անընդհատ զանգահարութիւնը իմաց տուեց քաղաքի ազգաբնակութեանը նորահաստատ Վեհափառ կաթողիկոսի մօտալուր գալուտը: Առաւօտեան 10 ժամից արգէն, այն փողոցները, ուր տեղից պէտք է անցնէր Հայրապետը, զարդարուած էին գորգերով: Հանդիսատեսներէ բաղմութիւնը, որոնց մէջ բաղմութիւն օտարականներ էին նկատուում, ժողովուած էր այդ փողոցներէ երկու կողմը, և տների լուսամուտներում: Տասն և մէկ ժամին երկաթուղու առանձին գնացքը բերեց Նորին Վեհափառութեանը Թիֆլիսի կայարանը, ուր Նորան գիմաւորեցին՝ թեմիս Արքազան Առաջնորդը, քաղաքագլուխը և մօտ 16 իրաւասու, Թիֆլիսի փոխ-նահանգապետը, ոստիկանապետը և այլ սրտտուաւոր անձինք: Երկաթուղու կայարանից Նորին Վեհափառութիւնը քառաձի կառքով մտաւ քաղաք: Հայրապետական կառքի առաջից գնում էր մի խումբ ժանդարմների, իսկ յետեւից ընթանում էին կառավարչապետի թիկնապահ ձիաւորները: Կուր գետի աջ կողմը, Միքայէլեան կամուրջի ծայրին, Նորին Վեհափառութեան դիմաւորեց հոգեւորականաց դասը զգեստաւորուած, հոգեւոր երգասացութեամբ և առանձին իմն ծիսակատարութեամբ: Այնուհետեւ հոգեւոր թափօրը համաքայլ յառաջ ընթացաւ դէպի Վանաց Մայր-եկեղեցին: Կամուրջից մինչև եկեղեցին, փողոցի աջ և ձախ կողմը, կանգնեցրած էին քաղաքի արհեստաւորաց դասակարգերը (համբարները) իրանց գրօշակներով: Ամպհովանին, որի տակ ընթանում էր Նորին Վեհափառութիւնը, բռնած ունէին չորս հայազգի աստիճանաւոր, Նորին Վեհափառութեան թեւակցում էին՝ Ղարաբաղու Առաջնորդ Գրիգոր Արքեպիսկոպոս Սագինեանը, Սինօղի անդամ Յովակիմ եպիսկոպոսը, Ղարապ Առաջնորդ Գրիգորիս եպիսկոպոսը և Հախպատու վանահայր Վարդան արքեպիսկոպոսը: Կարգապահութիւնը կատարեալ էր:

Եկեղեցու մէջ, հոգեւոր երգասացութիւններէն յետոյ, թեմիս Արքազան Առաջնորդը ողջունեց Նորին Վեհափառութեան հետեւեալ բանախօսութեամբ.

Արքազնակատար Հայրապետ.

Ի պահուս՝ յորում լցաւ եկեղեցիս սուրբ պերճաշուք փառօք շնորհաձիր գալստեան Ձերոյ և համօրէն դասու եկեղեցականաց և աշխարհականաց, աստէն ի մի խմբելոցս թնգացին սիրտք բերկրապատար, մոտչիմ պատկառ երկիւղածութեամբ ի դէպ իսկ յիշել զբան հոգեշունչ սաղմոսողին. «Երանի՛ ազգի, որոյ Տէր Աստուած օգնական է նմա. Ժողովուրդ, զոր ընտրեաց ի Ժառանգութիւն իւր» :

Բա՛բէ, որպիսո՛յ Աստուածային օգնականութեան և յատկական մեծի գթութեան են շնորհք առ հայկազնս Ժողովուրդ զի ցրուեալ վտարեալ վայելչագութի ի սփիւռս երկրի յերեսաց աշխարհաստան խռովութեանց և մրկածութի արհաւիրաց կենցաղոյս՝ դարձեալ ի դարս Ժամանակաց անկապտելի պահեաց զպանծային իւր Պա՛հ առաքելական, զոր հաստատեցին ամուքն հաւատոյ մերոյ սուրբքն Քաղէոս և Բարդուղիմէոս, և որ յետ նոցա բազմաչարչար մեծ վկայն Քրիստոսի, սուրքն Քրիգոր Առաքաւորիչ, Պա՛հ նուիրական՝ յորմէ ընթացեալ եռառաջ գետոց փրկութեան — հաւատոյ, յուսոյ և սիրոյ — արբուցանեն զծարաւս հոգեոց համօրէն զաւակաց նորին :

Յայս գահ երկնաձիր, Վեհափառ Տէր, կամք՝ գթութեան նոյն Վերնախնամ՝ Տեսչութեան զՁեզ հաճեցաւ կոչել ի բազմել, ի տածել տաւաղել զհօա սրբոյն Քրիգորի ի վայրի դալարւոջ և առջաւրս հանգստեան աստուածային փրկարար պատգամաց, վասն որոյ և հարսն լուսոյ, Հայաստանեայց եկեղեցի, որ յերէկն և յեռանկն զքուրձ զգեցեալ սգոյ և տխրութեան, ողբայր զայրիութեան իւրոյ զվիճակ դառնագին, արդ. ցնծոյ և զուարճանայ յսկիհոռս զարդարեալ և պաճուճեալ յընդունել յառագաստն սրբութեան զփեսայդ գերաստիճան, որ «յարուցեալ հիւսսի գաս հարաւ, շնչել ի պարտէզ նորա զի բուրեցեն խունկք նորա. խունկք բազմերանգի և բազմապիտիք, հոգեբուղիս շնչմամբ ընդ սուրբս երջանկացեալ նախորդաց Ձերոց ի հաստարուն արմատս առճացեալք՝ յանքոյթս ի խորշակաց և սառնամանեաց :

Այո՛, աներկբայ են հաւատք մեր, Վեհափառ Հայրապետ, թէ

գայք նախանձախնդիր փափագմամբ պայծառութեան և փառաց Հայաստանեայց առաքելական ուղղափառ սուրբ եկեղեցւոյ ի տալ զշունչ Զեր ի պարտէզ մեր՝ զի խունկք բուրեցցին. և յայգիս մեր՝ զի գալարեցցին, և յարգիւնս քրանաջան վաստակոց Զերոց տացեն զծաղիկս ի հիւսել Զեզ զպսակ պարծանաց. առ որ յաւէտ ըզձակաթ որդիքս Զեր համօրէն՝ մաղթեմք ի Տեառնէ զի զգործս ձեռաց Զերոց ուղիղ արասցէ ի Զեզ և յաջողեցցէ Զեզ, ի վայելչութիւն և շինութիւն եկեղեցւոյ սրբոյ և ի փառս անուան Զերոյ:

Մաղթեմք զի օրհնեցէ և զժգոտափառ Ինքնակալն մեր և զՄեծ Կայսրն ամենայն Ռուսաց զԱղէքսանդր Աղէքսանդրովիչն, որ ի ցոյց ամենուորմ խնամոց իւրոց առ Մայրս մեր Ա. Էջմիածին հաստատեաց զՎեհափառութիւն Զեր յԱթոռ առաքելական սրբայն Գրիգորի, որոյ աղօթիւք և բարեխօսութեամբ անսասան պահեցէ Տէր զեկեղեցի Հայաստանեայցս յաւիտեանս յաւիտենից և զարեւ կենաց հայրախնամ Հովուապետիդ մերոյ երկարեցէ ընդ ամս յամայր, ի ցնծութիւն սրտից մերոց: Ելիցի օրհնեալ և ահուն Տեառն սր յարոյց ընտրելոյ ժողովրդեան իւրոյ զմարգարէդ Մովսիսապատիւ, որ գայք ուղղել զոտս մեր ի ճանապարհս փրկութեան ըստ տաճարանեայ պատուիրանաց նորա: Յօրհնեալ է մուտ Զեր ի մեզ Վեհափառ Տէր, օրհնեալ և որ գասդ յանուն Տեառն»:

Այս բանախօսութեանը Նորին Վեհափառութիւնը պատասխանելով, օրհնեց Կայսերական կառավարութիւնը և տեղական վարչութիւնը և իրան մատուցած ծառայութիւնքը վերագրեց ոչ թէ իւր անձին, այլ այն ազգին, որին հովիւ լինելու կոչուած է ինքը: Նորին Վեհափառութիւնը հակիրճ բառերով յայտնեց՝ թէ ինքը այս հասակին, ծերութեան և անձնական տկարութեան պատճառով յանձն չէր առնիլ այդ ծանր պաշտօնը և այդ փշալից ասպարէզը չէր մոնիլ, որպէս և հրաժարուեցաւ 1884 - ին: Բայց երեւի Նախախնամութեանն տյնպէս հաճելի էր, որ այդ ծանր պաշտօնը մի օր իրան վիճակուէր, ուստի և Աստուծոյ անհասունելի կամոց հնազանդուելով և Ռուսաց Վեհափառ Կայսեր վճռին խոնարհելով ինքը չէր կարող իբաց մերժել իրանից այդ գծուորին պաշտօնը: Ուստի ինքը յանձն առնելով այդ պաշտօնը ներկայ գծուարին հանգամանքների մէջ, խնդրում է ժողովրդին աղօթել առ Աստուած, որ իրան կտրողութիւն տայ, որպէս զի փը-

շից խաղող և տատասկից թուղ ու վարդ քաղէ և ժողովրդին ուտայնէ:

Նորին Վեհափառութիւնը, իւր խօսքի վերջում, կատարեալ յոյս յայտնեց, որ մեր ողորմած Կայսրը կը յարգէ իւր հաւատարիմ Հայ ազգի խնդիրը և մեզ զբաղեցնող հարցերը մեր ցանկութեան համեմատ լուծումն կտանան:

— 0 —

Ամսոյս 12-ին, շաբաթ օրը, ժամը մէկին նշանակուած էր Կովկասի Կառավարչապետ Իշխան Դօնդուկով — Կօրսակովի մօտ Վեհափառ կաթողիկոսի ընդունելութեան հանդէսը: Նշանակեալ ժամից առաջ Պայծառափայլ Իշխանի պալատում հաւաքուեցան Թիֆլիսի մէջ գտնուած թէ՛ ղինւորական և թէ՛ քաղաքական բարձրաստիճան պաշտօնեայք, իրաւասուններ և քաղաքիս պատուաւոր անձինք:

Նշանակուած ժամից շատ առաջ խումն բազմութիւն ժողովրդեան և համքարները իւրեանց դրօշակներով հաւաքուել էին թէ՛ պալատի առաջ և թէ՛ այն փողոցներում, որոնցով պէտք է անցնէր հանդիսաւոր գնացքը:

Աւղիղ ժամը 1-ին Վեհ. Հայրապետի քառածի կառքը պալատը հասաւ: (Կառքին հետեւում էր Կառավարչապետի թիկնապահ հեծելազօրքը): Վեհափառին ուղեկցում էին Գեր. Գրիգոր Արքեպիսկոպոսը, Գեր. Յովակիմ Նոյիսկոպոսը, Գեր. Արխատակէս Նոյիսկոպոսը, Արժ. Կարապետ Վարդապետը և քարտուղար պ. Ս. Բարխուդարեանը:

Հէնց որ կառքը կանգնեցաւ դրան առաջ, Նորին Պայծառափայլութիւն Իշխան Կառավարչապետը դուրս եկաւ իւր սենեակներից և ուղևորուեցաւ դէպի սանգուլքները: Այտեղ սրահի մէջ Իշխանը համբուրելով Վեհափառի աջը, շնորհաւորեց Նորա գալուստը և հրաւիրեց դահլիճը: Դահլիճում երկու կարգ կանգնած էին հրաւիրեալները: Վեհափառը իւր ուղեկից հագեորականներով կանգնեցաւ դահլիճի մէջտեղը. իսկ Իշխան Կառավարչապետը առաջ գնալով թոյլտուութիւն խնդրեց Հայրապետից կարդալ Կայսերական Հրովարտակները Նորա հաստատութեան և պարգևների մասին: Հրովարտակները կարգաց Իշխանի դիւանի

վերատեսուչ գեներալ Շէպէլեօվը. կարգալուց յետոյ թէ՛ Հրովարտակներն և թէ՛ Շքանշանները յանձնեցին Վեհափառին:

Այնուհետև Իշխանը դարձաւ Հայրապետին հետևեալ ճառով:
ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՅՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏ.

Ի զիմաց Իմ և բոլոր ներկայ հանդիսականաց շնորհաւորում եմ Ձեր Վեհափառութեան ներկայ վսեմ կոչումն Պատրիարք Կաթողիկոսութեան ամենայն Հայոց և այն Կայսերական պարգևներն, որ պատիւ ունեցայ այժմ իսկ յանձնել Վեհափառութեանդ:

Ձերդ Վեհափառութիւն, ինչպէս ես ինքս, այնպէս և ամենեքեան վստահ ենք, որ Ձեր Վեհափառութեան Կաթողիկոսական պաշտօնավարութիւնը պիտի լինի շատ փառաւոր և օգտակար, Ձեր իմաստուն կառավարութեան ներքոյ մխիթարուած պիտի լինի Հայ ազգն և Նորա որդիքը բարոյական գեղեցիկ յատկութեամբ պիտի զարգանան և հաստատ մնան իւրեանց հաւատարիմ հպատակութեան մէջ առ Գահն Ռուսիոյ, որով պիտի փառաւորուի Վեհ Անուն Օգոստափառ Ամենասիրելի Կայսերն Մերոյ յօգուտ Հայ եկեղեցւոյ, յօգուտ Պետութեան և սիրելի Հայրենիաց մերոց:

Ձերդ Վեհափառութիւն: Այդ ամեն յոյսերի իրագործման հաստատուն գրաւական տեսնում ենք Մենք Ամենքս յատկապէս Ձեր Վեհափառութեան պատկառելի և յարգելի անձնաւորութեան մէջ, որոյ հաւատարիմ երկարամեայ պաշտօնավարութիւնը, մաքրակենցաղ ընթացքը գիտացին ամենայն արդարութեամբ գնահատել, ինչպէս Ազգն Հայոց, այնպէս և Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրն ամենայն Ռուսաց:

Սորան պատասխանեց Վեհափառը հետևեալ խօսքերով:

ՁԵՐԴ ՊԱՅԾԱՌԱՓԱՅԼՈՒԹԻՒՆ.

Կը մատուցանեմ Ձեզ և բոլոր այս հանդիսական զօրապետաց և ազնուականաց Իմ խորին շնորհակալութիւնը Ձեր սրտագին շնորհաւորութեանց համար: Ես իմ անձը երախտապարտ կը համարիմ յաւիտեան Նորին Կայսերական Մեծութեան Օգոստոսփառ Կայսերն Մերոյ, որ այսպէս առատօրէն հաճեցաւ ծաւալել իւր ողորմութեան և գթութեան շնորհն առ անձնաւորութիւն իմ և առ ազգն Իմ սիրեցեալ, հետևելով Իւր նախորդ ծնողաց ընթացքին, որոյ համար յատկապէս կը խնդրեմ Ձեր Պայծառա-

վայլութիւնից արկանել յոռո Նորին Մեծութեան Իմ՝ սրտի անսահման գոհունակութիւնը և ամենահրապարակօրէն երախտագիտական ըզգացմունքը: Հայ ազգը միշտ հաւատարիմ եղած է և շնորհապարտ առ Մեծահզօր Պետութիւնն և ոյսուհետեւ ևս նոյն հաւատարմութեան մէջ անդրդուելի պիտի մնայ: Ես վստահ եմ թէ՛ Մեր Ազգը երջանիկ պիտի լինի ընդ հայանաւորութեամբ Պետութեան Ռուսաց և Նորին Կայսերական Մեծութեան Սիրտը գթած և ողորմած նորա վերայ: Իսկ ինչ որ կը վերաբերի անձնականապէս Խնձ, կը վստահիմ ասել թէ՛ սովոր գոյով յարգել ամենայն օրինական գործ, արդարութիւն և ճրմարտութիւն ոյսուհետեւ ևս պիտի աշխատիմ որքան կարող եմ՝ արդարացնել Ձեր ամենքի և Ազգիս յոյսը և ակնկալութիւնը և Տէր Աստուած պիտի զօրավիգն լինի ինձ կառավարել Իմ՝ եկեղեցին և ազգը այնպէս, ինչպէս ցանկալի է Օգոստափառ Կայսերն Մերոյ և վայել նորա շքեղ Գահոյն և Մեծ Անուան:

Սորանից յետոյ Խնձանը թոյլաւութիւն խնդրեց Նորին Վեհափառութիւնից ներկայացնել Նորան բարձրաստիճան հիւրերին և Իւր ամուսինը: Բոլոր հիւրերը մէկ մէկ մօտեցան Վեհափառին աջը առնելու: Յետոյ Հայրապետը ներկայացրեց Նորին Պայծառափայլութեան Իւր հետ եկող անձանց: Ապա իշխանը առաջնորդեց Հայրապետին Խնձանուհոյ ընդունարանը: Այստեղ մօտ քառորդ ժամ մնալով Վեհափառը հրաժեշտ տուաւ: Ապա Ն. Վեհափառութիւնը այցելութեան գնաց մի քանի բարձրաստիճան պաշտօնական անձանց և վերադառնալով Վեհարանը ընդունեց սոցա և զանազան բարձրաստիճան անձանց այցելութիւնները:

Հետեւեալ օրը, կիրակի, առաւօտեան պատարագին եկեղեցում՝ ներկայ լինելուց յետոյ ժամը 1-ից քառորդ պակաս ընդունեց Խնձան Գօնդուկովի փոխ-այցելութիւնը:

Տեղւոյս «Новое Обозрѣніе» լրագրում կարգում ենք հետեւեալ յօդուածը:

Այսօր (11 հոկտ.) կատարվեցաւ ամենայն Հայոց Մայրագոյն Պատրիարք — Կաթողիկոսի Մակարի մուտքը Թիֆլիս, որ վաղուց ծանօթ է Թիֆլիսի հօտին իւր բազմամեայ ծառայութեամբ, իրրեւ վրաստանի և Իմէրէթի հայոց թեմակալ առաջնորդ:

Հայերի քրիստոնէութիւն ընդունելից յետ յընթացս աւելի քան 15 դարերի էջմիածնի Հայրապետական գահը կենդրոն էր հայ ազգի հոգեւոր կեանքի:

Պրիգոր Առաւորչի ժամանակից էջմիածնի գահը պատնէշ է եղել հայ ազգի հոգեւոր անկախութեան, ազգի, որ գիտացել է պահպանել արեւելեան հաւատոյ սրբութիւնն անհաւասար պատերազմում Քրիստոսի վարդապետութեան մոլեռանդ հալածողների դէմ և Հռոմի ու Բիւզանդիանի պահանջների դէմ:

Քաղաքական աղէտից ժամանակ, որոնց զոհ գնաց Հայաստանն, որ գտնւում էր Ասիայի զանազան աշխարհակալների մեծ ճանապարհի վերայ, էջմիածնի Կաթողիկոսը շարունակում էր վարելու իւր հոգեւոր գլխաւորութիւնը իւր հօտի վերայ: Եղել են ժամանակներ, երբ Ս. Առաւորչի յաջորդները, ի շնորհս անյաջող հանգամանաց, որ ծանրացել են էջմիածնի վերայ, որոնել են աւելի ապահով տեղեր: Այսպիսի դէպքում էջմիածինը պահպանել է իւր Մայր եկեղեցու նշանակութիւնը, բայց Հայրապետական աթոռը տեղափոխվել է այնտեղ, ուր կաթողիկոսի հովուական պետական իրաւանց աւելի մեծ ազատութիւն էր տրվում: Այսպէս երբ Կիլիկիայում Հայոց թագաւորութիւն կանգնեցաւ, Հայրապետական գահը տեղափոխվեցաւ այդ պետութեան մայր քաղաքը՝ Սիւ: Բայց այս թագաւորութեան անկումից յետ XIV դարում, երբ և Հայրապետական գահը խլճալի վիճակի մէջ ընկաւ և մինչև անգամ ենթարկվեցաւ արեւելեան եկեղեցիներին թրշնամի հռովմէական ազդեցութեան, Հայերը չը նայելով իրանց տնօգնական վիճակին, 1441 թ. արին Ս. էջմիածնում ժողով, որ կրկին վերագարծրեց էջմիածնին իւր նախկին նշանակութիւնը: Այս ժամանակից էջմիածինը էլի դարձաւ ծայրագոյն պատրիարք Կաթողիկոսների նիստը որոց իրաւասութիւնը ճանաչում են Հայերը ամեն երկիրների, բացի Կիլիկիայից, ուր մինչև ցայժմ շարունակվում է Սսի կաթողիկոսների շարքը, որոնք արեւմտեան ինտրիգայի սիրելի գործիքն են, ինտրիգայի, որ կամենում է Տաճկահայերին կորզել այն հոգեւոր գահի ազդեցութիւնից, որ գտանւում է ամենայն Ռուսաց թագակիրների առանձին հովանաւորութեան ներքոյ: Ներկայ դարիս սկզբից Ռուսաստանը գործօն մասնակցութիւն ցոյց տուեց հայ եկեղեցւոյ և էջմիածնայ Աթոռի վիճակի վերաբերութեամբ, որին հովանա-

ւորելը դեռ ևս Պետրոս Մեծի ժամանակից Ռուսաստանի քաղաքականութեան աւանդութիւնը դարձած է:

Երբ, 1801 թ. Յուլիէի արքեպիսկոպոսի մահից յետ Թիֆլիսում, Երեւանի խանը, Հակառակ Հայերի կամքին, Պարսից դրան զրգմամբ աշխատում էր հայրապետական գահը տալ Դաւթին, Աղէքսանդր I Կայսրը հրամայեց Վրաստանի գլխաւոր կառավարիչ իշխան Յիցիանովին զինու զօրութեամբ վերահաստատել օրինաւոր Կաթողիկոս Դանիէլին:

1829 թ. իրագործվեցաւ Հայերի վաղուց ունեցած յանկութիւնը, այն է տեսնել իրանց սուրբ քաղաքը ազատված անհաւատների ձեռքից:

Հայոց եկեղեցին, այս նորա համար բաղդաւոր օրից սկսած, գտաւ Ռուսաց Կայսեր տնձնաւորութեան մէջ իւր բարձրագոյն Հովանաւորին և պաշտպանին: Այս ժամանակից Բ. Դուռն, որոյ երկիրներում ապրում է Էջմիածնի Կաթողիկոսի հօտի մեծամասնութիւնը, նախանձով սկսաւ վերաբերել զէպի նորա ազդեցութիւնն, որ Ռուսաց քաղաքականութեան հաստատուն պահանջների առարկայ դարձաւ:

Ձը նայելով կաթողիկ և բողոքական քարոզիչների յաջողութեանց ծածկահայերի մէջ, որ պաշտպանում է արեւմտեան քաղաքականութիւնն ամեն միջոցներով, հաւատարմութիւնը զէպի իւր ազգային եկեղեցւոյ վարդապետութիւնը կազմում է յայտօր առանձնայատկութիւնը հայ ազգի, որ թշուառութեանց բովքում կռւած է:

Այսօր մեր քաղաք հասած նորընտիր գլուխն հայ եկեղեցւոյ արժանացաւ ստանալու թանգագին վրկայութիւն Կայսերական բարեհաճութեան, որ հաստատում է Ռուսաց Թագաւորի անխախտ հովանաւորութիւնը հայ եկեղեցւոյ վերայ, որ ազգակից է մեր եկեղեցուն իր ծագմամբ, ծէսերով և խորհուրդներով:

Ս. Կաթողիկոսին տրված Բարձրագոյն բնակրիպտում Թագաւոր Կայսրը բարեհաճել է գծագրել յոյժ նշանաւոր խօսքերն, որոնք վկայում են թէ «որպէս հօգի է Թագաւորի որպէն հայ եկեղեցւոյ բարեքն» — նորա զաւակաց հոգեւոր յաւաքադիմութիւնը», իսկ Բարձրագոյն Հրովարտակում, որ Սրբազան Պատրիարքին հրաւիրում է ի գահն Էջմիածնի, նորին Մեծութիւնը բարեհաճել է բաղդաւորել հայ ազգն իւր համակրութեան աւելի բարձր նշանով: «Աղօ-

Թում եհր Ամենաբարձրեալ Աստծուն, ասած է Հրախարտակում,
 Թող նա օրհնէ Յայրագոյն Պատրիարքին Աստուծոյ մեծ ծառա-
 յութեան համար ի բարօրութիւն և ի հոգեւոր փրկութիւն Մէլ-
 «Երէի Բաշ Կայ աղբի» :

Այս նոր վկայութիւնք Կայսեր հոգացողութեան հայ եկեղե-
 ցւոյ բարօրութեան մասին ուրախ արձագանք կը տան Յայրագոյն
 Պատրիարքի բաղմամբիւ հօտում, որ դեռ ևս գտանվում է ան-
 հաւասաների լծի տակ :

Նոքա յուսոյ քաղցր ճառագայթ կը գցեն այն ազգի սրտի մէջ,
 որ սովոր է իւր բոլոր անկնկալութիւնք և յոյսերը դնելու Ռուսաց
 երկրի Մեծահզօր իշխողների վերայ :

ՏՓԻՒՍԻ ՀԱՅ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱԼԸ ՆՈՐԻՆ
 ՎԵՀԱՓԱՌՈՒԹԵԱՆ Տ. Տ. ՄԱԿԱՐ Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ.

Ամիս 12-ին, առաւօտեան ժամը 10 ին քաղաքիս բոլոր հայ
 հոգեւորականները ժողովեցան Վանաց մայր եկեղեցին՝ ներկա-
 յացնելու Նորին Վեհափառութեան Տ. Տ. Մակար Արքեպիսկոպոս
 Կաթողիկոսի։ Քահանայք փիլսն ծածկած դուրս գալով եկեղե-
 ցուց, գնացին կանգնեցին առաջնորդարանի դահլիճում։ Մի
 քանի բոպէից յետոյ դուրս եկաւ Նորին Վեհափառութիւնը և
 կանգնեց դահլիճի ծայրին, երկու կողմից եպիսկոպոսներով շր-
 ջապատուած։ Ապա տեղական առաջնորդ որբնական Արիստակէս
 եպիսկոպոս դարձաւ դէպի Վեհափառ հետեւեալ խօսքերով.
 « Վեհափառ Տէր, երեք տարի է, յորմէհետէ ես վարում եմ
 Թեմումն առաջնորդի պաշտօնը և անհամբերութեամբ սպասում
 էի Ազգիս Վեհափառ Հայրապետին։ Այսօր ահա հասաւ ժամը,
 և ես պատիւ ունիմ ներկայացնել Ձերդ Վեհափառութեան քա-
 ղաքիս հոգեւորականաց դասը և խոնարհաբար խնդրել որ ցոյց
 տաք նոցա այն ճանապարհը, որով պէտք է գնան նոքա այսուհե-
 տեւ և օրհնէք նոցա » :

Այդ խօսքերից յետոյ Ն. Վեհափառութիւնը հետագայ խրատը
 խօսեց ներկայ եղող քահանաներին.

« Իմ ճանապարհորդութեան ժամանակ ես ինչ քաղաք մտել